

UNIDADE 4

O MOVIMENTO OBREIRO

1. UNHA SOCIEDADE URBANA E INDUSTRIAL

- Nova sociedade dos países industrializados: **urbana e industrial**, en Europa, América e certas rexións de Rusia e Xapón a comezos do s.XX.

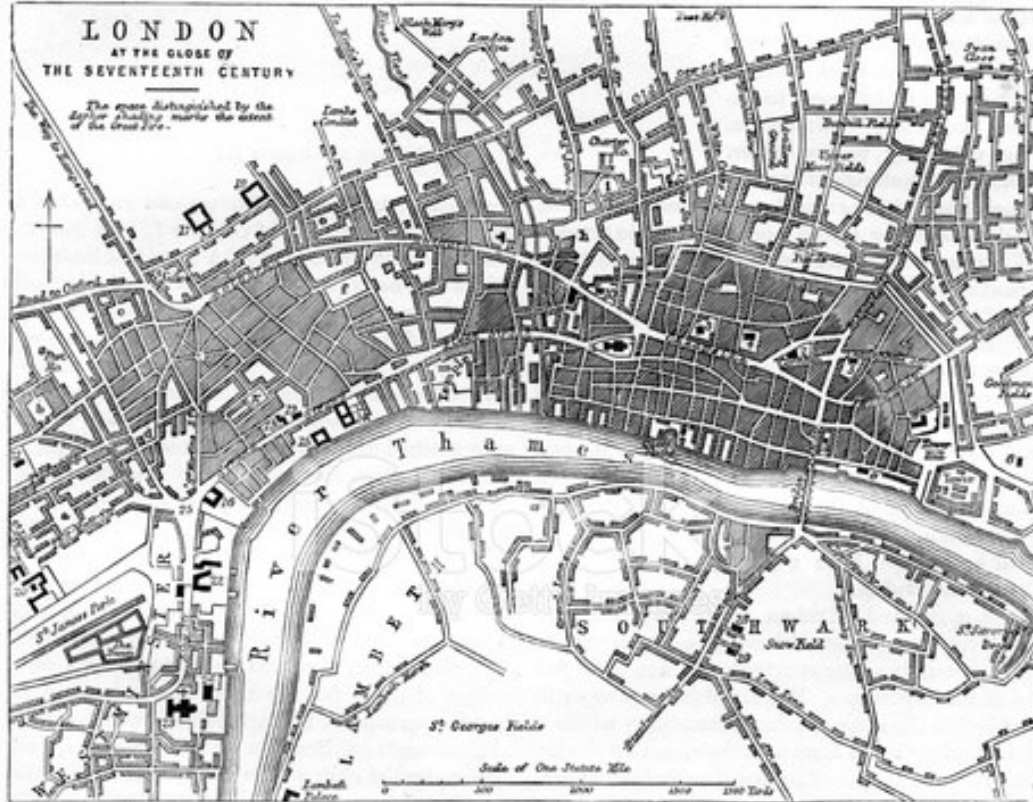
1.1 A CIDADE COMO CENTRO DA NOVA SOCIEDADE

O mundo industrializado foi un **mundo de cidades** que medraron moi rapidamente, tendencia que continuou ata hoxe.

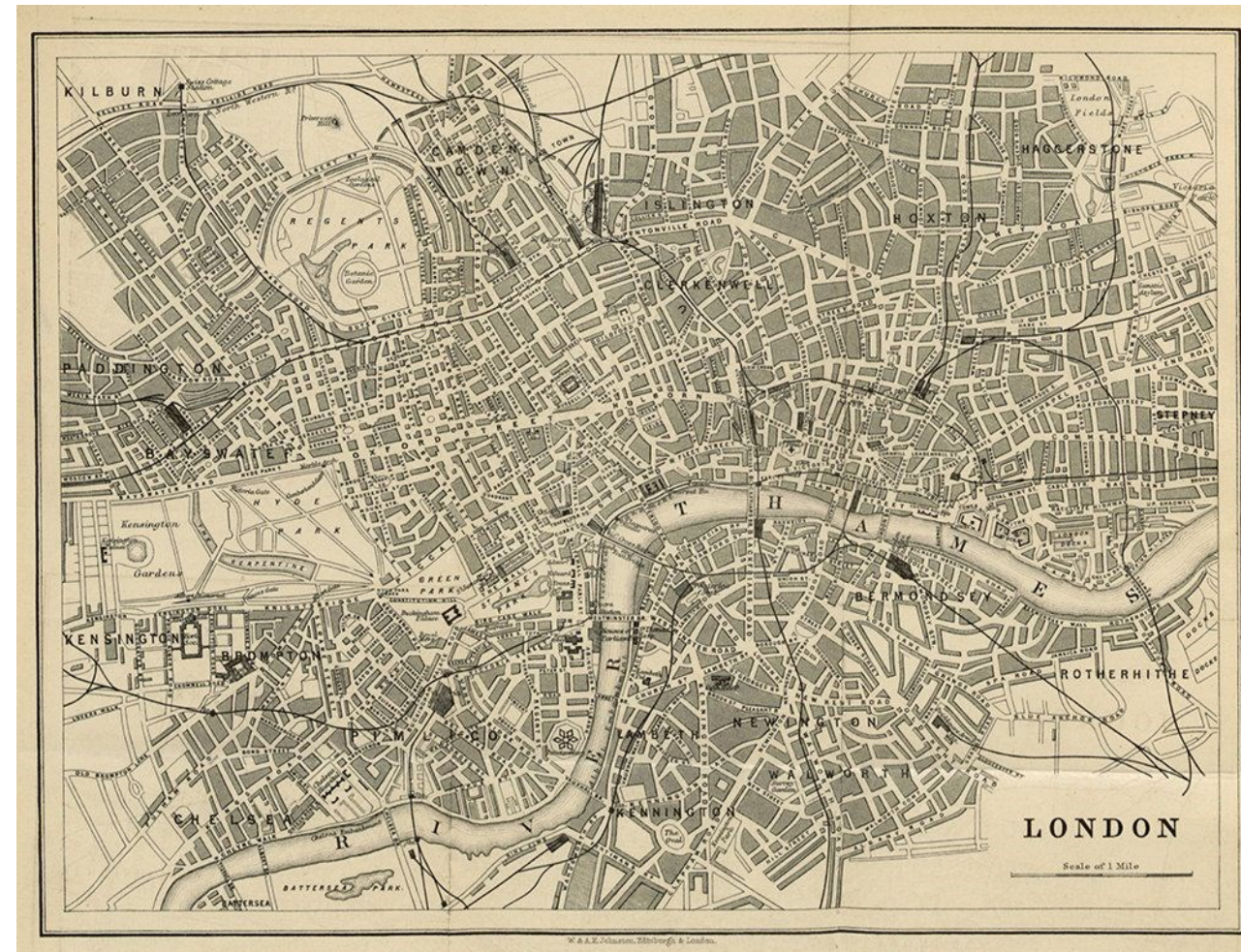
- Comezos do s.XIX: 7% da poboación en núcleos de máis de 5.000 hab.
- 1900: 25% de poboación urbana.
- **Reino Unido**: cara 1860 a maior parte das fábricas sitúanse nas cidades.

1.1 A CIDADE COMO CENTRO DA NOVA SOCIEDADE

1. St. Paul's.	11. Ely House.	21. Burlington House.	a. James's Square.
2. Royal Exchange.	12. Exeter Change.	22. Whitehall.	b. Golden Square.
3. Guildhall.	13. Bedford House.	23. Westminster Abbey.	c. King Square.
4. Bank.	14. Somerset House.	24. Westminster Hall.	d. Leicester Fields.
5. East India House.	15. The Savoy.	25. Charing Cross.	e. Red Lyon Square.
6. Custom House.	16. Northumberland House.	26. Newgate.	f. Lincoln's Inn Fields.
7. Navy Office.	17. Montague House.	27. The Fleet.	g. Covent Garden.
8. Victualling Office.	18. Southampton House.	28. The Marshalsea.	h. Smithfield.
9. Monument.	19. Cleveland House.	29. The King's Bench.	i. Charter-house Square.
10. Christ's Hospital.	20. St. James's Palace.		

Plano de Londres no s.XVII

Plano de Londres no s.XIX

1.1 A CIDADE COMO CENTRO DA NOVA SOCIEDADE

- 1800: 23 cidades em Europa de máis de 100.000 habitantes
- 1850: 40
- 1900: 180

EL CRECIMIENTO DE LAS CIUDADES EUROPEAS HACIA 1900

1.1 A CIDADE COMO CENTRO DA NOVA SOCIEDADE

- O crecemento urbano acelerado provocou miseria.
- **Barrios obreiros:** a poboación obreira amoreábase ne barrios construídos xunto ás industrias, na periferia. Carecían de servizos básicos.
- **Barrios residenciais:** onde vivía a burguesía, situados no centro das cidades.

1.1 A CIDADE COMO CENTRO DA NOVA SOCIEDADE

1.1 A CIDADE COMO CENTRO DA NOVA SOCIEDADE

“Era unha cidade de ladrillos vermellos, ou máis ben de ladrillos que serían colorados, se o fume e as cinzas o tivesen permitido; pero tal como estaba, era unha cidade dun vermello e dun negro pouco natural, como o pintado rostro dun salvaxe. Era unha cidade de máquinas e de altas chemineas, de onde saían sen descanso interminables serpes de fumareda, que se deslizaban pola atmosfera sen desenroscar nunca de todo. Tiñan unha canle escura e un regato que levaba unha auga enturbiada por un zume fétido, e existían vastas construcións, perforadas por fiestras, que resoaban e retemblaban todo o santo día, mentres o pistón das máquinas de vapor subía e baixaba monotonamente, como a cabeza dun elefante enfermo de melancolía. Contaba a cidade de varias rúas grandes, que se parecían entre sí, e de infinitas ruelas aínda máis parecidas unhas a outras, habitadas por xentes que se parecían igualmente, que entraban e saían ás mesmas horas, que pisaban de igual modo, que ían facer o mesmo traballo, e para quen cada día era idéntico ao anterior e ao de despois, e cada ano o vivo reflexo do que lle precedera e do que ía seguilo”.

Charles Dickens, *Tempos difíciles*, 1854

1.1 A CIDADE COMO CENTRO DA NOVA SOCIEDADE

- A concentración do proletariado nas cidades contribuíu á toma de conciencia da clase obreira, que viu como compartía os mesmos problemas, as mesmas carencias e as mesmas condicións de vida insalubres.
- Isto alimentou a creación das asociacións obreiras para defender os seus intereses e intentar mellorar as súas condicións de vida e traballo.

1.1 A CIDADE COMO CENTRO DA NOVA SOCIEDADE

"La clase toma realidad cuando algunos hombres, a consecuencia de unas experiencias comunes (heredadas o compartidas), perciben una identidad de intereses y la articulan entre ellos y en contra de otros hombres cuyos intereses son distintos (y generacionalmente opuestos) a los suyos."

E. P. Thompson. La formación de la clase social obrera inglesa.

1.2 UNHA SOCIEDADE INDUSTRIAL

- A industrialización non afecta por igual a todas as rexións, nin a toda a poboación. En Europa hai:
  - Sociedades rurais tradicionais: maior parte da poboación dedicada á agricultura, continúan sen grandes cambios. Europa mediterránea e do Leste.
  - Sociedades rurais evolucionadas: agricultura de mercado ou comercial (tecnificación agrícola). Algunhas rexións de Inglaterra.
  - Sociedades urbanas: zonas desenvolvidas e industrializadas, economicamente máis activas. Reino Unido, Francia, Países Baixos, Alemaña e Norte de Italia.

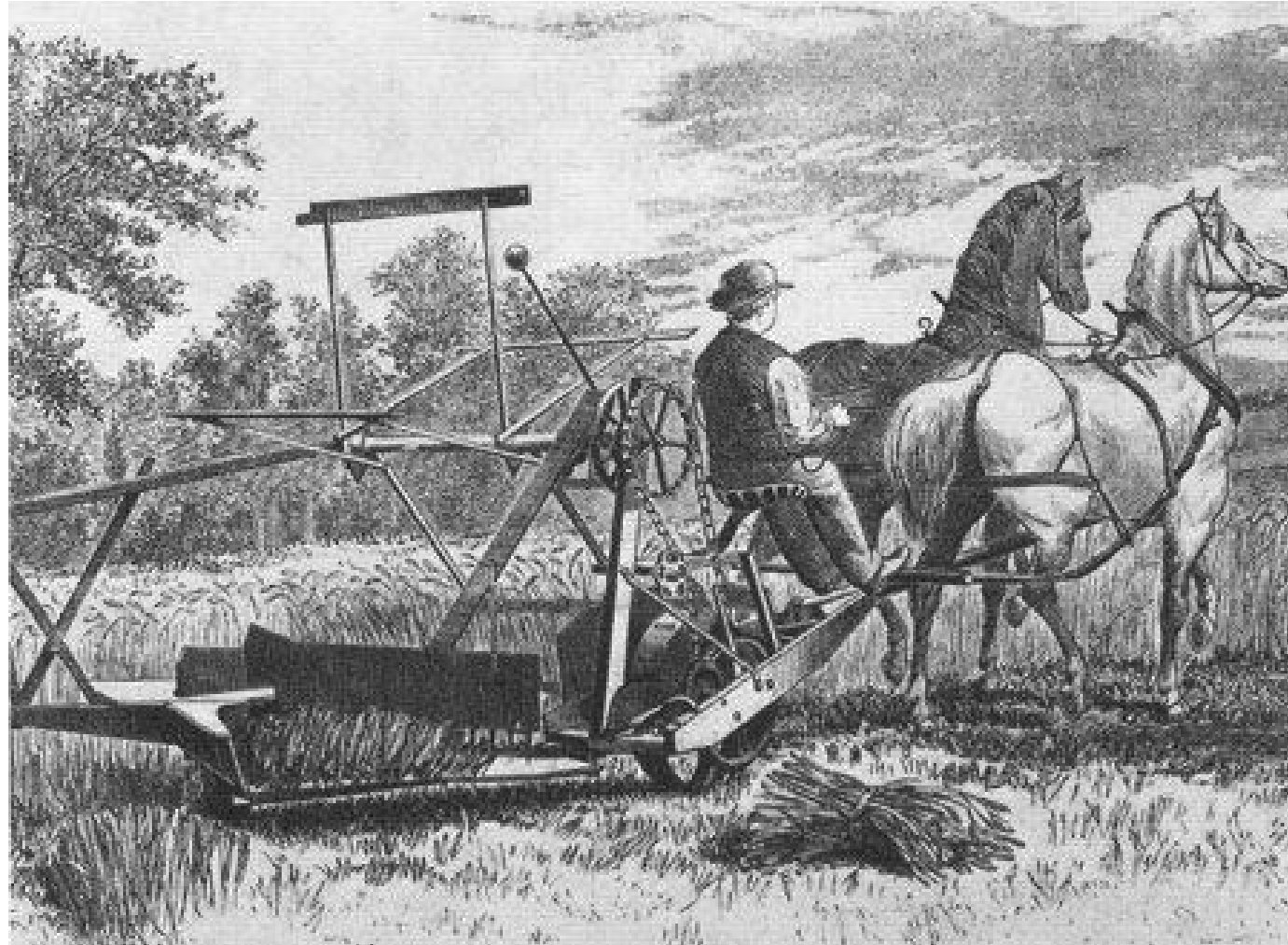
1.2 UNHA SOCIEDADE INDUSTRIAL

As espigadoras, Millet, 1857

1.2 UNHA SOCIEDADE INDUSTRIAL

1.2 UNHA SOCIEDADE INDUSTRIAL

Rúas de Paris, día chuvioso,
Caillebotte, 1877

2. O PREDOMINIO BURGUES

- A burguesía foi o grupo social máis poderoso da nova sociedade industrial.
- Diferenzas de mentalidade, nivel de vida e de riqueza dentro da burguesía.

2.1 A FORMA DE VIDA DA NOVA ELITE SOCIAL

- Alta burguesía: nova elite, os máis ricos, basean a súa primacía na propiedade e a riqueza. Plutocracia.
- Estilo de vida opulento e ostentoso, copia as pautas da súa conduta social da antiga nobreza: educación, festas, mecenado, luxo.
- Aposta polo progreso económico.
- A base da súa riqueza non é o patrimonio herdado, senón o seu traballo individual.

2.1 A FORMA DE VIDA DA NOVA ELITE SOCIAL

O concerto, Tissot, finais do s.XIX

2.2 A FORMA DE VIDA DAS CLASES MEDIAS

- Profesionais e homes de negocios, burguesía media ou Baixa.
- Estilo de vida burgués.
- Vive dos seus negocios ou actividade profesional, nivel de vida alto pero sen grandes luxos.
- Mentalidade lonxe da aristocracia: dedican o seu tempo ao traballo, defensores da orde, sentido da propiedade, discreción e honradez.
- Dobre moral burguesa.

2.2 A FORMA DE VIDA DAS CLASSES MEDIAS

2.2 A FORMA DE VIDA DAS CLASES MEDIAS

- Clase media Baixa ou Baixa burguesía: vive do seu traballo en pequenos negocios ou actividades agrarias, asalariados cualificados e funcionarios públicos.
- Dedicán case todo o tempo ao traballo.
- Escaso poder económico, pero gardan as apariencias.

2.2 A FORMA DE VIDA DAS CLASSES MEDIAS

3. PROBLEMAS SOCIAIS DA INDUSTRIALIZACIÓN

- Xurde tamén o proletariado, con penosas condicións de traballo e de vida.
- Aumentan as denuncias contra os abusos e as penurias ata que xurde unha conciencia social para mellorar as condicións laborais.

3.1 A FORMACIÓN DA CLASE OBREIRA

- Os membros do proletariado procedían do campesiñado, do sistema do domestic system e do artesanado das cidades.
- A **introdución das máquinas** supuxo a orixe da formación da clase obreira, xa que as máquinas permiten prescindir da habilidade dos artesáns e contratar man de obra barata, sen formación.

3.2 CONDICIÓNNS DE TRABALLO

- Eran moi duras, xa que os empresarios pretendían obter o máximo beneficio por enriba de calquera outra consideración:
  - Longas xornadas laborais
  - Castigos corporais e sancións económicas (regulamentación de empresa)
  - Sen descansos dominicais ou festivos
  - Despedimentos frecuentes, sen pensións de enfermidade ou paro
  - Ausencia de dereitos laborais e sindicais (dereito de asociación: Reino Unido, 1824-1825)
  - Condicións máis duras que as do campesiñado: xornadas longas todo o ano, enfermidades, sometemento a un capataz ou xefe, traballo mecánico e rutineiro, sen perspectiva de mellora.

3.3 TRABAJO INFANTIL E FEMININO

“El estado de los niños trabajadores es más deplorable todavía en las minas de carbón (...). En el distrito de Halifax las carpas de carbón en muchas minas no tienen más que 14 pulgadas de espesor y pocas veces pasan de 30 y en su consecuencia, no pudiendo trabajar en ellas los obreros adultos, aunque se inclinen, tienen que hacer los niños el trabajo casi tendidos en el suelo y con la cabeza apoyada en una plancha (...). No olvidaré jamás -agrega uno de los comisarios del informe- la impresión que experimenté a la vista de la primera criatura infortunada que encontré de esta manera. Era un niño como de ocho años que me miró al pasar con una expresión de idiotismo que me heló el corazón. Era una especie de espectro que no podía vivir más que en este lugar de desolación. Cuando me acercaba a él para hablarle, se escondió en un rincón, temblando de pies a cabeza, temiendo quizá que lo maltratase, y ni promesas ni amenazas bastaron para que saliera del escondite, que sin duda consideraba seguro.”

F. Garrido. Historia de las clases trabajadoras. 1870

* Fernando Garrido: Revolucionario español, destacado militante del socialismo del siglo XIX..

3.3 TRABAJO INFANTIL E FEMININO

En nuestras fábricas de algodón se emplea niños principalmente, traídos como rebaño de los establecimientos de caridad. Nadie los conoce ni tienen por ellos el menor interés. Encerrados en departamentos reducidos, donde es pestilente el aire por las emanaciones grasientas de las luces y la máquinas, los aplican a un trabajo que dura todo el día y que muchas veces se prolonga hasta muy avanzada la noche. Estas circunstancias, el desaseo y los cambios frecuentes de temperatura que experimentan al entrar y salir, son origen de una multitud de enfermedades y particularmente de las afecciones nerviosas tan comunes en estos talleres. Cuando terminan su aprendizaje, queda, por lo general, endebles e inútiles para los trabajos fatigosos y sostenidos; las niñas no saben coser y carecen de los conocimientos y cualidades a propósito para ser buenas madres de familia. “

Fernando Garrido. Historia de las clases trabajadoras. El proletariado.

3.3 TRABAJO INFANTIL E FEMININO

“No tengo más ropa que la de mi trabajo: algunos pantalones y una chaqueta rota...Arrastro las vagonetas bajo tierra a lo largo de media legua, ida y vuelta. Las arrastro durante once horas diarias con la ayuda de la una cadena atada a mi cintura. Las heridas que tengo en la cabeza me las he hecho descargando vagonetas. Los hombres del equipo al que estoy atado trabajan desnudos, salvo el casco en la cabeza. Algunas veces cuando no soy rápido, me golpean.”

Manifestaciones de un niño trabajador de doce años. Extraído de LAZO, A. Revoluciones del mundo moderno.

3.3 TRABALLO INFANTIL E FEMININO

- Lexislación protectora da infancia: escasa:
  - Factory Act ou Lei industrial de 1833 (Reino Unido): prohíbe o traballo a menores de 9 anos, apenas se cumpriu.
  - Mellora a partir de 1844
- A mediados do s.XIX en Inglaterra máis dun terzo da poboación menor de 15 anos traballaba.

3.3 TRABALLO
INFANTIL E
FEMININO

